

Σάμ. Σαμοθρ. *αίτέ-τιν Κύπρ. ατέ-τι Μεγίστ. ατέτ'* Πόντ. (Κοτύωρ. Τραπ.) *ατάτ'* Πόντ. (Αργυρόπ. Σάντ. Χαλδ. κ. α.)

Έκ του 'Αραβοτουρκ. *a d e t*.

Συνήθεια, έθος ένθ' άν.: *Τό 'χει άντέτι. Άντέτι τό 'χουμε 'ς τόν τόπο μας σύνηθ. Ντ' άδκεμον ατάτ' έεις!* (τί κακή συνήθεια έχεις;) Χαλδ. || *Άσμ.

Λέν τό 'χω άδέτι, Άμέτ άγ'α, νά δίδω τ' άρματά μου καί 'κειά 'χω τήν ύπόληψι κι όλη τήν άδρειά μου

Κρήτ.

Κ' ίμεϊς άντέτ' τό χουμ' τρεϊς μπουκκις ή νύφ' νά φάγη Άδριανούπ. Συνών. συνήθειο.

άντέχω λόγ. κοιν. άντέχον βόρ. ιδιώμ. άδέχω πολλαχ. Μέσ. άντεχούμενε Τσακων.

Τό άρχ. *άντέχω*.

1) 'Υπομένω, ύποφέρω, έγκατερω λόγ. κοιν.: 'Αντέχω 'ς τό κρύο - 'ς τή ζέστη - 'ς τήν πείνα - 'ς τούς κόπους - 'ς τοίς λύπες κττ. 2) 'Εχω ισχύν, δύναμαι λόγ. σύνηθ.: 'Αντέχεις νά 'ρθης νά με βοηθήσης νά σηκώσω τό μπαούλο; Λέν άντέχω νά σηκώσω αύτό τό βάρος. 3) Διατηρώ άκμαίας τās δυνάμεις μου λόγ. σύνηθ.: Πώς άντέχει αύτός ό άνθρωπος τόσow χρονώ ποϋ εΐναι! 3) Διαρκώ, βαστώ, επί πραγμάτων λόγ. κοιν.: Αύτό τό παννί δέν άντέχει διόλου, ξεσκίζεται γρήγορα. 4) Μέσ. περιμένω Κρήτ. Τσακων.: Μά τοϋρ άγίε άμέρε π' έμμ' άντεχουμεροι (μά τās άγίας ήμέρας ποϋ περιμένομεν) Τσακων. Οϋτε παρῶδε άντεχῆτε νά ᾄρη οϋτε τοίπ'τα (οϋτε χρήματα έπερίμενε νά πάρη οϋτε τίποτε) αύτόθ. || *Άσμ.

Κι ᾄμε το νά τό πλύνης είς τόν ποταμόν

κι άνέ δὲ 'δης κι άσπρίση | κι άσπρίση καί ξασπρίση,

χαίρου κ' έρχομαι, | πάλι καί κοκκινήση, | μὴν μ' άδέχεσαι

Κρήτ.

-**άντζα** κατάλ. παραγωγική πολλαχ.

Έκ τής 'Ιταλ. καταλ. -*anza*, οΐον: *ordinanza*, *sicurezza* κττ. Πβ. GMeyer, Neugr. Stud. 4,30 (λ. *κακαράντζα*).

Δι' αύτής σχηματίζονται οϋσιαστικά έξ οϋσιαστικῶν καί επιρρημάτων, οΐον: *μάστορης - μαστοράντζα*, *μπροστά - μπροστάντζα*, *νεύρο-νευράντζα*, *προστυχιά-προστυχάντζα* κττ.

άντζα ή, σύνηθ. καί Πόντ. (Κερασ. *Οφ. Σούρμ. κ. α.) *ατζα* Βιθυν. Εϋβ. (Αγία Άνν.) Ζάκ. 'Ιθάκ. 'Ικαρ. Κάρπ. Κέρκ. (Αργυροῦδ.) Κρήτ. Λέσβ. Πελοπν. (Αρκαδ. Λακεδ. (καί άντζα) Καλάβρυτ.) Σάμ. Σκῦρ. κ. α. *ατζα* Κύπρ. Κῶς Λυκ. (Λιβύσσ.) Μεγίστ. Νίσυρ. Ρόδ. Σύμ. Τήλ. *ανζα* Μακεδ. (Γκριντ.) — *Λεξ. Γαζ.* (λ. *κνήμη*) *αζα* Κάρπ.

Τό μεσν. οϋσ. *αντζα*, ό έκ του οϋσ. *αντζί*, ὅπερ κατά Κ' Άμαντ. έν Λεξικογρ. Άρχ. 6 (1923) 112 έκ του οϋσ. *αντίον* καί ΓΧατζιδ. έν Άθην. 36 (1924) 185 έκ του οϋσ. *αντικνήμιον* κατά σύντημσιν. Πβ. ΚΣάθα Μεσν. Βιβλ. 5, γγ' «άντικνήμιον, ή άντζα». 'Ο Δουκ. (λ. *αντζα*) συνάπτει πρὸς τό Γαλλ. *anche*. 'Ο GMeyer έν Indog. Forsch. 3 (1893) 63 καί ό JKalitsunakis Mittel.-Neugr. Erklär. 6 (15) από του άρχ. Γαλλ. *hanche*. 'Ο ΔΔάρβαρ. Γραμματ. άπλοελλην. 407 από του άρχ. οϋσ. **αγκη*. Τήν έτυμολογίαν ταύτην ήσπάσθη καί ό Κορ. *Ατ. 4, 21, όστις ὁμως έν έκδ. 'Ηλιοδῶρ. 2, 113 συνάπτει καί πρὸς τό επίρρ. *αντα*. 'Ο JBoissonade έν έκδ. 'Ηρωδιαν. Επιμερισμ. 44 συνήψε πρὸς τήν πρόθ. *αντί*. 'Ο IPανταζιδ. Λεξ. 'Ομηρ. (λ. *κνήμη*) συνάπτει πρὸς τό οϋσ. *αντί*. 'Ο IBαλαβάν. έν Άρχ. Συλλόγ. Κορ. 105 παράγει έκ τής ρίζης *αγκ-* 'Ο GMeyer έν Neugr. Stud. 4, 11 από του 'Ιταλ. *anza*.

Πβ. καί ΝΠολίτ. Παροιμ. 3, 670. 'Ο AThumb German. Elem. neugr. έν German. Abhandl. 232 συνάπτει πρὸς τό Ρωμαν. καί δημῶδ. Λατιν. *ancia*. 'Ο ΦΚουκουλ. έν Άφιερ. είς ΓΧατζιδ. 33 κέξ. καί Άθηνᾶ 35 (1923) 198 κέξ. από του Λατιν. *anta*. Καί ό τύπ. *ανζα* μεσν. Διά τό *αντζα - ατζα* ιδ. ΧΠαντελιδ. Φωνητ. 46. Διά τούς τύπ. *αντζα - αζα* πβ. *νεραντζα - νεραζα*, *μπρούντζινος - μπρούζενος* κττ. Διά τό *ατζα* > *αζα* πβ. *λούτσα - λούζα* κττ.

1) Τό από τῶν γονάτων μέχρι τῶν άστραγάλων μέρος, ή κνήμη σύνηθ.: *Εφάνηκεν ή άντζα της. Αύτῃ έχει ὠραίες άντζες σύνηθ. Σήκωσες τό σκ'φούνι σου τσαί φαίνεται ή ατζα σου Σκῦρ. Βγάζ' τον σπαθί τ' κι κόφτ' απ' τον πονδάρ' τ' τήν μίαναν τήν άντζα Άδριανούπ. || Παροιμ. Τὸν έζ' διμένον 'ς τ'ν ατζα τ' (τόν έχει ύποχείριον) Λέσβ. || *Άσμ.*

Αγάπησα μιὰ Γύφτισσα ποϋ 'χε τες άντζες μαῦρες

'Ηπ. 'Η σημ. καί μεσν. πβ. Σχολ. Άριστοφ. Πλουτ. 784 «κνήμη δέ ή λεγομένη άντζα». 2) Τό άνω τμήμα τής περικνημίδος ή ύποδήματος τό καλύπτον μέρος τής κνήμης Κρήτ. Ρόδ. Σύμ. Χίος: Παροιμ.

Ηῦραν κ' οί άζυπόλυτοι παπούτσια με τοίς ατσε (έπί τῶν παρὰ προσδοκίαν πλουτησάντων) Ρόδ.

Ηῦραν οί άπλυτοι νερό κ' οί άλουστοι σαπούνι,

ηῦραν κ' οί άζυπόλυτοι καλίκια με τοίς ατσε

(συνών. τῇ προηγουμένη) Σύμ. Συνών. *καλάμι*. γ) Τό δέρμα τό καλύπτον τήν κνήμην του ζῴου Μακεδ. (Καστορ.): *Αντζα για γονναρικό*. 2) Τό ὅπισθεν του ὁστοϋ τής κνήμης σαρκῶδες μέρος, ή γαστροκνημία σύνηθ.: *Τί παχειές άντζες ποϋ έχει αύτῇ ή γυναικα!* σύνηθ. *Είδες, πῶς έχοῦράνατε οί ατζες της; 'Ιθάκ. Αμα τό 'φαι άγγαστρώθ' κι 'ς τήν ανζα, πόνους δέν είχι, αλλά δυσκουλεύουνταν, γιατί ή ανζα τ' ήταν φουσκωμέφ' πουλν (έκ παραμυθ.) Μακεδ. (Γκριντ.) || *Άσμ.*

**Αντζα ήταν ή μάννα μου καί βάτος ή μαμμή μου*

(έκ παραμυθ. περί γεννήσεως έκ τής κνήμης κεντηθείσης υπό βάτου) Ζάκ. 'Η σημ. καί μεσν. Πβ. Εϋστάθ. 'Ιλ. 1061, 41 «μυὼν ή γαστροκνημία έστίν, ήν ή τῶν πολλῶν γλῶσσα ανζαν φησί». Συνών. *αγκούλα* 4. 3) 'Ο άστράγαλος Σύμ. γ) 'Ο Άχίλλειος τένων Κύπρ. 4) 'Η πτέρνα Νίσυρ. Ρόδ. Σύμ. Τήλ.: *'Η ατζα μου με πονεί Νίσυρ.* || Παροιμ.

'Η μάννα τήν καρδιά πονεί κ' ή άδελφή τήν ατζα

(περί διαφορᾶς μητρικῆς στοργῆς καί άδελφικῆς άγάπης) αύτόθ. 5) Τό πέλμα του ποδός Ρόδ.: *Τήν ατζα του Λιενῆ έχει!* 3) Μηρός (ή σημ. έκ τής γαστροκνημίας) Κύπρ. Συνών. *χοιρομέρι*. 4) Τό σκέλος, ό πους ὁλόκληρος Κύπρ. Νίσυρ. Ρόδ. Σύμ.: *Οί νεράιδες έχουν ατσεσ οαν του γαδάρον Σύμ. 'Ο γέρημος ό γάδαρος επ-πεσεν χαμαί, απλωσεν τες ατσεσ του τῶ' εν έτάρασ-σεν Κύπρ. || Φρ. 'Εκόπησαν οί ατσεσ μου!* (έπί μεγάλου καμάτου) αύτόθ. 5) Τό ὅπισθεν μέρος του γόνατος, τό υπό τό γόνυ μέρος, ιγνύα 'Ηπ. (Δρόβιαν.) Κάρπ. Μακεδ. Στερελλ. (Αίτωλ. Παρνασσ.): *Μι πονοῦν κ' οί δύου μ' οί άντζες μ'* Αίτωλ. 'Η σημ. καί μεσν. Πβ. Εϋστάθ. 'Ιλ. 1326, 51. «κώληπα δέ λέγει τήν άγκύλην κατά τούς παλαιούς, τήν περι τās ιγνύας, ήν τινες ανταν ή ανζαν φασί». Συνών. *αντζα κλειδα* 2, *αντζα κλειδι*.

6) 'Ο βραχυόνιος μῦς Θράκ. (Κομοτ.) Συνών. *ποντικί*, *ποντικός*. 7) Άγκών, ὠλέκρανον Πόντ. (Κερασ. *Οφ. Σούρμ.): *'Ενῶκεν με τήν άντζαν άτ' απέσ' 'ς σήν κοιλία μ'* (έκτύπησε με τόν άγκῶνα του 'ς τήν κοιλία μου) *Οφ. Συνών. *αγκῶνας* 1.

Πβ. *αντζί*.

